

Slavici Pavlič v spomin 1929–2020

Profesorica Slavica Pavlič, zgodovinarica, muzealka ter dolgoletna ravnateljica Slovenskega šolskega muzeja, je za vedno zatisnila svoje oči 17. junija 2020 zvečer v Ljubljani v svojem 91. letu.

Naj začnem spominski zapis z nekoliko bolj osebnim spominom nanjo.

Prvič sem ravnateljico Slavico Pavlič srečala na koncu mojega študija leta 1989, ko sem v knjižnici Slovenskega šolskega muzeja iskala vire in literaturo za svojo diplomsko nalogo. Drugič sem stopila v njeno pisarno leta 1991, ko sem iskala prvo zaposlitev in prinesla prošnjo za opravljanje pripravništva v muzeju. Tretjič nekaj tednov kasneje istega leta, ko sem pričela z delom v muzeju. Prvič me je pozorno poslušala, mi pomagala z nasveti in informacijami ter zaželela uspešno delo. Drugo srečanje ni bilo tako zelo vzpodbudno, saj prostega delovnega mesta v muzeju ni bilo, a mi je na koncu pogovora vseeno dala upanje na pozitiven odgovor. Tretjič me je pričakala z nasmehom na obrazu in s pogodbo o delu v rokah. Skupaj sva v muzeju preživele dve leti. Vpeljala me je v muzejsko delo, bila moja prva mentorica, pod njenim vodstvom sem nadaljevala njeno delo v fototeki in dokumentaciji ter pričela z delom kot kustosinja pedagoginja. Z veseljem in navdušenjem mi je predajala svoje bogato znanje in izkušnje. Po letu dni privajanja in pripravništva sem bila sprejeta za nedoločen čas in takoj mi je zaupala organizacijo prvega večjega pedagoškega projekta. Verjela je vame in mi prepustila, da sem ga samostojno vodila brez večjega nadzora.

Njena osebnost je bila prežeta s toplino, materinskostjo, s čutom za pravičnost, z zaupanjem in iskreno skrbjo za sočloveka, s široko avtoriteto, ki jo je imela med zaposlenimi in z zgledom, ki ga je dajala. Na drugi strani s strokovnim znanjem in prizadevnim pedagoškim, organizacijskim, vodstvenim delom. Znala je pohvaliti delo, poslušati, podpirati prizadevanja za strokovno in znanstveno rast svojih zaposlenih. Kdaj je znala tudi konstruktivno pokritizirati, njena komunikacija je bila razumljiva, objektivna, jasna. Avtoriteto je znala doseči s svojim delom in zgledom, ne z močjo. To so odlike dobre vodje.

Življenjska pot Slavice Pavlič, rojene Skočir, se je začela 22. septembra 1929 v Zemunu. Njen oče je bil železničar iz Vipave in se je z družino selil po raznih službenih mestih, od Zagreba, preko Beograda, kjer je delal, Zemuna, kjer je družina Skočir stanovala, do Subotice. Svoje šolanje je tako začela v svojem rojstnem Zemunu in ga od leta 1939 nadaljevala v Subotici, kjer jih je presenetila 2. svetovna vojna. Med vojno so se leta 1942 preselili v Ljubljano. Tam je Slavica nadaljevala šolanje na poljanski gimnaziji ter na I. državni gimnaziji na Vegovi, kjer je

leta 1950 maturirala. Nato se je vpisala na študij zgodovine na ljubljanski Filozofski fakulteti. Po diplomi iz zgodovine in umetnostne zgodovine leta 1956 je jeseni istega leta začela učiti na gimnaziji v Idriji. Poleg zgodovine je poučevala še slovenščino in srbohrvaščino, vodila krožek umetnostne zgodovine in poučevala na šoli za odrasle na Delavski univerzi. Leta 1961 se je zaposlila v Slovenskem šolskem muzeju, ki mu je ostala zvesta vse do upokojitve leta 1993.

Z delom je pričela kot kustosinja v muzejski dokumentacijski zbirki, kjer je urejala dokumentacijske mape slovenskih šol, register osnovnih šol ter fototeko šolskih stavb. Leta 1972 je postala višja kustosinja, leta 1978 muzejska svetovalka, leta 1986 pa je za svoje strokovno delo prejela najvišje slovensko priznanje za muzejske dosežke - Valvasorjevo nagrado. Leta 1990 je muzej v času njenega ravnateljavanja prejel najvišjo slovensko nagrado na področju šolstva.

O njenem velikem prispevku k preučevanju slovenske šolske zgodovine priča obsežen popis njenih razstav, med katerimi so bile najodmevnejše Šolstvo na slovenskem ozemlju 1941–1945 iz leta 1971, Prizadevni šolniki v obdobju 1774–1914 iz leta 1972, Šolske stavbe Ljubljane iz leta 1974, Dijaški in študentski domovi iz leta 1976 in Razvoj predšolskih ustanov na Slovenskem iz leta 1984. Razstave so spremljali katalogi, ki so dali omenjenim razstavam dodatno, trajno vrednost. Bogata je tudi bera ostalih strokovnih in znanstvenih objav Slavice Pavlič. Njena bibliografija obsega preko 400 del.¹ Najvidnejši sklopi strokovnega in znanstvenega objavljanja Slavice Pavlič obsegajo partizansko šolstvo na Slovenskem, predšolske ustanove in idrijsko šolstvo. Iz prvega sklopa navedimo njeno publikacijo Partizansko šolstvo na Slovenskem, Ljubljana 1981 (v soavtorstvu z Viktorjem Smolejem), iz drugega knjigo Predšolske ustanove na Slovenskem 1834–1945 iz leta 1991, iz tretjega pa njeno najobsežnejše delo Zgodovina idrijskega šolstva do leta 1945 iz leta 2006. Zavzeto je sodelovala pri Enciklopediji Slovenije, najprej pri izdelavi geslovnikov stvarnih in osebnih gesel, nato s pisanjem vrste zahtevnih člankov.

Muzejsko, strokovno in znanstveno delovanje Slavice Pavlič je bilo tesno povezano z njenim zadnjim službenim obdobjem ravnateljavanja v Slovenskem

Slavica Pavlič ob predstavitvi knjige Zgodovina idrijskega šolstva v SŠM (hrani SŠM, fototeka).

¹ Tatjana Hojan, Bibliografija Slavice Pavlič, *Šolska kronika*, 2006, št. 1, str. 17–33.

šolskem muzeju, ki ga je začela leta 1974 in ga opravljala skoraj dve desetletji do odhoda v pokoj 1993. Njeno najodmevnejše dejanje za Slovenski šolski muzej je bila selitev muzeja v letu 1984 iz Zavoda za šolstvo oz. Marijanišča v prostore uršulinskega samostana na Plečnikovem trgu v središču Ljubljane. Na več kot štiri-krat povečani površini glede na prejšnje muzejske prostore je tako ustanovi omogočila primernejše pogoje za uspešnejše muzejsko delo, tudi za postavitve prve stalne razstave, ter za večjo prepoznavnost v slovenskem kulturnem prostoru.

Slavica Pavlič je imela pomembno vlogo tudi kot članica uredniškega odbora in dolgoletna urednica revije za šolsko zgodovino Zbornika za zgodovino šolstva in prosvete, ki je začela izhajati leta 1964 kot jugoslovanska revija šolskih in pedagoških muzejev, in se je po slovenski osamosvojitvi s 1/25. letnikom 1992 preoblikovala v slovensko revijo Šolska kronika, zbornik za zgodovino šolstva in vzgoje z dvojnimi številčenjem. Poleg urednikovanja je bila tudi stalna avtorica prispevkov. Poleg ostalih prispevkov Slavice Pavlič v tej reviji velja posebej omeniti njen vsakoletni izčrpan pregled zgodovine slovenskih šol, ki v določenem letu obhajajo kako okroglo obletnico, in ga je vestno nadaljevala tudi po svojem odhodu v pokoj vse do leta 2010.

Ob zavzetem strokovnem, raziskovalnem in vodstvenem delu je bila hkrati tudi skrbna in prizadevna žena, mama trem hčerkam in sinu ter babica petim vnukom in vnukinjam. Te njene materinskosti in pristnega zanimanja za sočloveka smo bili deležni tudi zaposleni, sploh kadar smo se znašli v težkih življenjskih situacijah. Vedno je bila na voljo za pogovor in pripravljena priskočiti na pomoč.

Ko je leta 1993 po 32 letih dela v muzeju šla v zasluženi pokoj, je v krogu družine čas najraje preživljala v Poljanah v Poljanski dolini. A ostala je zvesta muzeju in se vanj rada vračala, se zanimala za delo in naše dosežke. Srečevali smo se na odprtih razstav, predavanjih, novoletnih srečanjih in vedno smo bili drug drugega veseli. Tako je poleg zavzetega delovanja na Univerzi za tretje življenjsko obdobje še nadalje uspešno delovala na svojem priljubljenem področju preučevanja in objavljanja prispevkov iz šolske in krajevne zgodovine. V tem času sta ugleдали luč sveta še dve pomembni knjigi Slavice Pavlič. Leta 2000 je izšla knjiga *Sto znamenitih osebnosti v šolstvu* na Slovenskem v znani seriji »Sto ...« Prešernove družbe. V njej je predstavila pedagoške delavce, ki so bili s svojim delovanjem zaslužni za izboljšanje šolstva na Slovenskem s Primožem Trubarjem na čelu. Leta 2006 pa je izšlo njeno zadnje in najboljše delo *Zgodovina idrijskega šolstva do leta 1945*.²

2 O življenju in delu profesorice Slavice Pavlič lahko več preberemo v naslednjih člankih:
 - Branko Šuštar, Pogovor s prof. Slavico Pavlič, dosedanja glavna urednica naše revije, *Šolska Kronika*, 26, 1993, str. 9-12;
 - Branko Šuštar, Jubilej prof. Slavice Pavlič, *Šolska kronika*, 32, 1999, str. 211-212;
 - Andrej Vovko, Slavica Pavlič - sedemdesetletnica, *Zgodovinski časopis*, 53, 1999, str. 420-422;
 - Zbornik prispevkov ob 75-letnici prof. Slavice Pavlič, *Šolska Kronika*, 15, 2006;
 - Mateja Ribarič, Prof. Slavica Pavlič - 80 letnica, *Šolska kronika*, 19, 2010, str. 143-144.

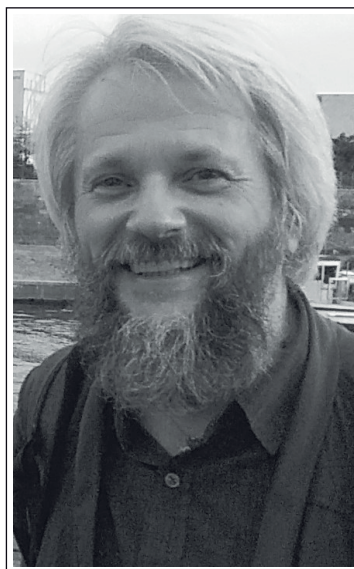
Poslednjič smo jo nekdanji sodelavci muzeja videli na začetku letošnjega leta, ko smo jo obiskali na njenem domu v Ljubljani. Bila nas je zelo vesela. Njene oči so bile še vedno žareče, njen stisk roke še vedno topel. Gospa Slavica, pogrešamo vas!

Mateja Ribarič

In memoriam Vitalij G. Bezrogov 1959–2019

Konec novembra 2019 se je med mednarodno skupnostjo raziskovalcev zgodovine izobraževanja razširila komaj verjetna vest, da je v nizozemskem Leidnu sredi novembra nenadoma umrl ruski raziskovalec Vitalij G. Bezrogov, ko je bil na študijskem obisku v univerzitetnih knjižnicah. Tam imajo enega redkih ruskih rokopisnih prevodov Komenskega *Orbis sensualium pictus* in to ga je pritegnilo poleg vrste starejših tiskov. Vitalija so odlikovale izjemna zavzetost za raziskovalno delo, skromnost in človeška prijaznost. Pri njem je res veljalo *nomen est omen*, saj je bil V. Bezrogov v odnosu do ljudi res »brez rogov«, kot razumemo brez težav vsi Slovani v latinici ali cirilici zapisan njegov priimek. Bil obziren in priljuden, prav nič nasilen in bojevit, čeprav vztrajen raziskovalec pedagoške preteklosti. Res »pravi razsvetljenec in asket znanosti« kot so ga lepo označili njegovi inštitutski kolegi. Spoznal sem ga kot pozornega, vljudnega in naklonjenega znanstvenemu sodelovanju, ob tem pa odprtega za različna vprašanja kulture. Vitalij Grigorievič Bezrogov¹ je bil doktor pedagogike, dopisni član Ruske akademije za izobraževanje in glavni znanstveni sodelavec Laboratorija za zgodovino pedagogike in izobraževanja na Inštitutu za strategijo razvoja šolstva pri Ruski akademiji izobraževanja v Moskvi.²

Je avtor vrste del s širokega področja zgodovine izobraževanja od antičnih časov in srednjega veka do sodobnih tem. Ukvarjal se je tudi s primerjalno pedagogiko in s tradicijo vajeništva in šol v starih civilizacijah. Raziskoval in pisal je o prvem krščanstvu in izobraževanju (npr. Učitelj in njegovi učenci v besedilih

Vitalij G. Bezrogov na 40.
ISCHE konferenci v Berlinu
konec avgusta 2018
(foto Branko Šuštar)

1 Виталий Григорьевич Безрогов/Vitaly Bezrogov

2 ФГБНУ «Институт стратегии развития образования РАО, <http://www.instrao.ru>